

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU
CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA
CULTURII TRADIȚIONALE DOLJ

65 de ani

© Istorie povestită a Casei Creației

**Amintiri cu și despre Paula Dogăroiu*

*Pasiune pentru profesie, drag de sat,
oameni frumoși, respect și iubire pentru folclor*

In memoriam Paula Dogăroiu

© istorie povestită a Casei Creației

**Amintiri cu și despre Paula Dogăroiu*

(n. 14 februarie 1938 – 20 octombrie 2020)

*culese de Laura Pumnea pasiune pentru profesie,
drag de sat, oameni frumoși, respect și iubire pentru folclor*

Carte realizată de
CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE DOLJ,
cu sprijinul CONSILIULUI JUDEȚEAN DOLJ

Fotografii: din arhiva C.J.C.P.C.T. Dolj, arhiva personală a doamnei Paula Dogăroiu, a interpreților Mădălina Stoica și Liviu Olteanu sau realizate de Romeo Matei și Florin Chirea.

Corectură: Diana Ciucă, referent C.J.C.P.C.T. Dolj

Sursă informații: interviuri de Laura Pumnea, referent C.J.C.P.C.T. Dolj; prof. Nicolae Dumitru, caiete-program Festivalul – Concurs Național „Maria Tănase”; articole de presă din arhiva doamnei Paula Dogăroiu

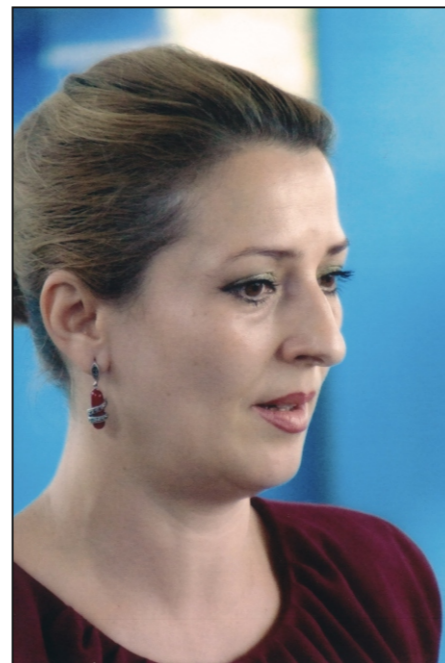
DTP: Cristian Stamate

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

978-606-8880-19-8

Tipar, finisare: DeGrafo ADV, Str. Tabaci nr.5, Craiova
Apărut: Noiembrie 2020, DeGrafo ADV - Editura ANTHEO
Tipărit în 100 exemplare

Responsabilitatea asupra conținutului acestui material/publicație/carte revine exclusiv autorilor.

Amelia-Loredana Etegan
Manager Centrul Județean
pentru Conservarea și Promovarea
Culturii Tradiționale Dolj

În clipele în care scriu aceste rânduri și după mai bine de cincisprezece ani petrecuți în slujba acestei instituții - Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj - sunt încredințată că valoarea locurilor și lucrurilor o dau oamenii.

În fasciculele noastre de „istorie a Casei Creației” am recunoscut subtil dar consecvent că acei oameni ai începuturilor sunt cei cărora trebuie să le mulțumim prin recunoștința noastră și o valorizare realistă. Fără ei, astăzi, nu am avea istoria unui loc care a dat sens culturii din Oltenia și care s-a aflat la începuturile culturale ale secolului al XX-lea prin proiecte notabile, proiecte care, grație valorii incontestabile, au devenit la rândul lor pagini de istorie. Ei bine, la începuturile unui astfel de proiect stă un om extraordinar despre care mi-aș dori să vorbesc tot timpul la prezent – doamna etnomuzicolog Paula Dogăroiu. Din păcate, timpul nemilos a făcut-o să „plece” fizic dintre noi dar sufletul și determinarea domniei sale vor rămâne mereu alături de aceia care au înțeles că identitatea culturală este sinonimă cu cea reală. Convingerea mea este că numeroșii elevi ai domniei sale, cei mai mulți dintre ei laureați ai „Festivalului Maria Tănase” vorbesc despre doamna Paula Dogăroiu la prezent și păstrează între gândurile lor chipul frumos, vocea gravă care demonstra fermitatea alegerilor, vorba blândă care știa să-i dojenească dar să-i și laude atunci când meritau.

Personal regret că noi craiovenii, doljenii, oltenii săi nu am putut face mai mult ca semn ale recunoașterii aportului copleșitor al domniei sale la dezvoltare culturală și creșterea frumoasă a unor proiecte de anvergură.

Prezenta lucrare este o restituire a unor adevăruri și un prilej de a ne aminti de doamna Paula Dogăroiu cu condescendența și dragostea cu care domnia sa și-a tratat elevii și colegii. Sunt convinsă că și astăzi ne-ar fi spus cu modestie: „Ei, ce v-a apucat? Vă pupă mama!”

„M-am pensionat de aici, de la Creație.“

PASIUNE PENTRU FOLCLOR ȘI DRAGOSTE DE OAMENI

Laura Pumnea,
referent C.J.C.P.C.T. Dolj

a diversității activităților care puneau în valoare frumusețea și particularitățile lumii satului tradițional. S-a împărțit de-a lungul anilor de muncă între Casa Creației, Școala Populară de Artă „Cornetti“, Radio Oltenia Craiova și cotidianul Cuvântul Libertății (fostul ziar Înainte), însă cu toate a avut un numitor comun, culegerea și promovarea cântecului autentic. Nu-i de mirare că numele doamnei Paula Dogăroiu a fost și este mereu rostit cu admirație și respect în comunitățile unde implicarea domniei sale a schimbat destinul multor oameni, dar și de soliști consacrați cărora le-au fost de bun augur învățăturile primite.

Și-a îndemnat întotdeauna elevii să răscolească vatra satului, să vină aproape de izvoarele cântecului popular autentic, să o ia din poartă-n poartă și să intre-n vorbă cu păstrătorii versului curat, moștenire de la o generație la alta, cel care-ți vorbește de firea țaranului român, de încercările și bucuriile lui, de credința în tradiții, de dragostea de neam, de țară, de pământul sfânt, de rădăcini, de iubirea față de Dumnezeu.

Povestea de parcă ar fi fost acolo, atunci, în timpurile când bătea satele dintr-un capăt în altul ca să le dea de urmă celor cu har

și drag de cântec, să-i adune laolaltă și să-i facă să dea grai celor mai frumoase versuri populare, pe care, de altfel, le fredonau fără-ncetare în bătătura casei, la câmp, la petreceri, la mari sărbători de peste an. În toți anii de lucru la Casa Creației și-a făcut scop și rost din a-i îndemna și ajuta pe săteni să cânte cu bucurie, cu tot sufletul, să dea mai departe ce aveau ei moștenit de la străbuni.

A trăit momente de o rară frumusețe în profesie, s-a aflat lângă creatori memorabili. Mărturisea, în 2016, în Galeriile „Cromatic“ ale Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj, la evenimentul care celebra 100 de ani de la nașterea Ioanei Gurgui, vestit rapsod popular din comuna Bârca, județul Dolj:

„Pe Ioana Radu am cunoscut-o, de aia am și făcut festival. Nu mai spun de Maria Tănase. Îmi aparțin și mie câteva inițiative, printre care și Festivalul <<Maria Tănase>>, pe care am cunoscut-o, am dormit în același pat, am mâncat cu ea o strachină de murături, cu care am călătorit în tren când eram studentă. Mă leagă foarte multe amintiri de instituția asta și de activitatea de aici. Pot să spun că m-am născut aici!“

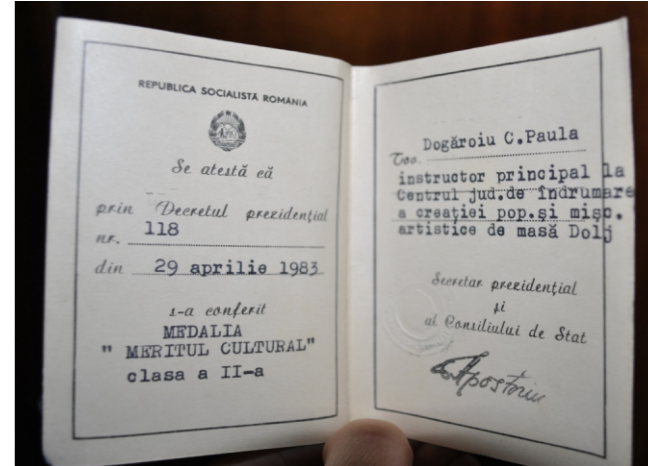
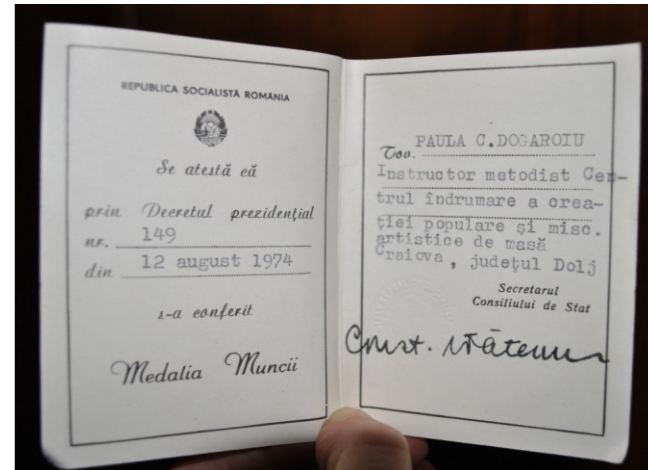
prof. Paula Dogăroiu, etnomuzicolog

L.P.: V-ați iubit profesia?

P.D.: Da, da!

Toată viața mea am dedicat-o!

L.P.: Ați plecat devreme de acasă, la școală, în țară.

P.D.: Patru clase am făcut în Filiași, atât. Am avut o învățătoare, tanti Gica îi ziceam noi, o femeie frumoasă. Venea la părinți și le spunea: „Să știți că Paulica învață bine.” Era vremea când la școală se mergea cu tăblița. Am plecat la Brașov. Acolo am făcut școala elementară, care s-a desființat și a rămas numai la București, Timișoara. Pe mine, fiind din Filiași, m-au repartizat la Timișoara și acolo am făcut liceul. Nicolae Ursu, profesorul meu de folclor, doamna Magdalena Ursu, diriginta mea, care mă iubea foarte mult. Eram la clasa ei de dirijat și mă puneam să dirijez, pentru că eu aveam mână bună. Eram foarte săracă și n-aveam decât o rochiță

Adunate din trecut

A avut o copilărie marcată de război, cu reamintirea azi a vorbelor mumei: „Dați-vă jos din pod că am treabă cu voi!”, cu patul făcut în camera bună de la drum.

L.P.: A fost o copilărie autentică?

P.D.: Absolut! N-am primit o palmă de la părinții mei. Am făcut la Brașov școala elementară și acolo era orașul Stalin, și Stalin era în centru, l-au demolat până la urmă. Când a murit Stalin, plângeam acolo la statuie, copil fiind, ce știam eu...

și uniforma, iar ea mi-a mai cumpărat una și m-a luat la ea pe acasă, mi-a dat să mănânc. Era ceva special. Magdalena Ursu și Nicolae Ursu erau niște personalități și nu se putea apropia oricine de ei, dar eu, pentru că eram la clasa ei de dirijat și eram un copil apreciat, am avut această șansă.

L.P.: De la cine din familie ați moștenit talentul?

P.D.: Eu cred că pe tata. El era băiat citit. Ne făcuse bibliotecă în pod, stăteam acolo, citeam Eminescu, Enescu, Creangă. Ne făcuse niște suporturi, cu Biblia, cu ale lui și cărțile noastre și acolo stăteam zile întregi și citeam. Când am citit prima dată Eminescu nu am înțeles nimic. Mi s-a părut foarte greu. Scrisoarea a III-a am citit-o. Și, muma bătrână, care avea atunci 89 de ani, zicea: „Fă, dă-te jos, că am treabă cu tine!”. Eu trebuia să dau la găini, că era treaba mea. Mă dădeam jos, dădeam la găini și pe urmă strângeam copiii de pe stradă, îi băgam în grădină, puneam un cearșaf, făceam o cortină pe o creangă de cireș și după ea, acolo, mă scâlâmbăiam, dansam, cântam. Ca sfinții stăteau și mă ascultau pe mine, că eu dădeam spectacol. Mămica era înnebunită. Copiii erau cuminți. Aveam pomi în grădină: corcoduși, meri, peri. Era răzorul de ceapă, dar nu stricau nimic copiii.

Florica era o rudăreasă din capul satului, frumoasă, albă la

față, și vine la noi, întinde tarotul pe cuptor acolo și ce zice: „Uite ce e aici, toți joacă și cântă în fața ei și ea stă și se uită la ei. Asta o să facă toată viața, o să stea la o masă și o să asculte cântece și jocuri”. Nu mi-a venit să cred. Mai tâziu mi-am adus aminte.

Vremurile erau mai idilice decât acum. Nu aveai ce să mănânci. Dar avea mămica un sac de mălai și puneam o mână de făină, făcea mălai împielmat, ieșea puțin dulce. Făcea un turtoi din ăla și îl băga în cuptorul făcut de tata, unde coceau și vecinele colacii și își beau cafeaua. Aveau o râșniță și își făceau cafeaua. Nu bârfeau. La vremea aia vecinele nu se bârfeau între ele. Tata cânta la caval, dârla dârla, le puneam pe vecine să joace, se luau alea de brâu și jucau și tata se distra de minune. Am crescut cu muzica.

Porumbii erau cât casa. Au fost niște vremuri frumoase, deși era după Al Doilea Război Mondial. Când eram mică, îmi aduc aminte, ne-au băgat mama și tata în pod, pentru că au trecut nemții, au trecut rușii prin curtea noastră, prin grădinile oamenilor. A fost o sărăcie cumplită atunci. Am fost șase fete. Patru au murit. Părinții mei au suferit foarte mult. Era un singur doctor pe tot raionul, îi făcea bine pe toți. Venea pe la fiecare familie, se interesa de toți.

Când am fost la Filiași, că m-au făcut cetățean de onoare, a fost cineva care și-a adus aminte.

Filiașul era raion. Cunoșteam toți vecinii. Stăteam la porți, nu la televizor, ca acum. Mă duceam și la hore. Mergeam cu mama, cu tata. Ale bătrâne stăteau așa, pe margine, tata lua el hora înainte, mama se prindea lângă el și după-aia celelalte. Era frumos. Și cu lăutari ai satului.

Totdeauna m-am gândit...oare cum duceau ei greul, cum suportau ei necazurile, că a fost și la vremea aia foamete. Veneau

moldovenii după o strachină de mălai și de făină, în Oltenia. Știu că le dădea mămica. A venit din Moldova o familie cu un copil care a stat la noi un an de zile. Era slab, amărât, nemâncat. Stătea cu noi la masă, a crescut mare, pe urmă au venit părinții și l-au luat, dar l-au luat duduloi așa. Ca o familie eram. Și ne jucam împreună, nu făceam noi diferențe. Îl chema Vasilică.

Aveam multe păsări și tata le prindea și le băga câte un grăunte de usturoi pe gât, că era molimă. În fiecare duminică ne tăia câte-o găină și mama făcea ciorbă, mâncam la masă din aia mică și îmi aduc aminte că tata ne dădea nouă cotoaiele și mânca și el acolo o aripă, nu era o problemă, avea grijă de noi.

Iernile erau grele. Zăpada era de 4m, ne uitam la geam și vedeam picioarele oamenilor. Erau geroase. Nu prea aveam în ce să ne încălțăm. Aveam o pereche de ghete și o luam pe rând. Ne duceam la muncă, după școală, și la săniuș pe-o coastă, erau mulți copii, femeile nu îi lepădau.

P.D.: Un liceu cât un conservator. Cine făcea atunci Liceul de Muzică?

În 1956, a finalizat cursurile Liceului de Muzică din Timișoara

Și eu l-am făcut, la Timișoara. Când m-am dus la Conservator, trei ani n-am avut probleme, pentru că eu făcusem dirijat cu Magdalena Ursu, Nicolae Ursu mi-a fost la folclor, Stroe, profesori celebri care au rămas prin cărți. Magdalena Ursu ținea foarte mult la mine și mă chema la clasa ei, îmi spunea cum să mișc mâinile, îmi spunea braț, antebraț, poignet, când faci crescendo deschizi mâinile, închizi coroana. Ăștia au fost profesorii!

După ce am terminat eu liceul la Timișoara, mă duc acasă și îi arăt lui tata diploma, 9,00 aveam, era o notă la acea vreme. M-am gândit eu să dau la Conservator și i-am zis lui tata. „Tată, n-are tata bani să te țină la București!”, iar eu i-am zis că învăț și o să iau bursă. Și așa a fost. Primeam și 400 pe lună, era o bursă așa de merit. Din ea mai trimiteam și acasă, la ai mei, deși tata avea 700 pe lună ca muncitor, erau bani. Am avut profesori străluciți la Conservator. Pe Emilia Comișel, profesoară de folclor. Ținea foarte mult la mine. Mai târziu ne-am întâlnit în niște jurii pe la Reșița, mergeam și în culegeri, pe teren, era o personalitate. Fata ei era colegă cu mine de an, mai stăteam noi în bancă. Apoi l-am avut coleg pe Păuța, cel care a venit de multe ori și a dirijat aici, la Craiova. Am fost și l-am văzut la Filarmonică, am fost și la o ciorbă împreună. Conservatorul a durat 5 ani, școală serioasă, nu exista să tragi chiulul, să nu te duci la ore, să nu te duci la clasă la dirijat sau la folclor. După ce am terminat, ce să fac, cum să fac, mă

În anii de studenție
(popas la Filași)

Am cunoscut-o pe Maria Tănase, de aia am și înființat festivalul.

În '62, când eram deja studentă la Conservator, am plecat cu Marlena Mareș, de la Operetă, și am călătorit până la București, în tren, cu Maria Tănase, pe care eu am cunoscut-o la Târgu Jiu, când s-a înființat ansamblul de acolo și când dirijor era Gelu Barabancea, care fusese directorul Casei de Cultură Corabia și care mai târziu mi-a fost și coleg la Conservator.

Știa muzică din familie, tatăl lui era țambalist,

L.P.: De unde pasiunea pentru dirijat?

P.D.: Într-a IV-a dirijam corul de copii al clasei. Mă puneam doamna

duc acasă. Zic: „Tată, plec la Craiova, să-mi gălesc serviciu. Mă duce mămica dimineața la 05:00, la gară, și-am plecat, la clasa a III-a. Am luat-o de la gară pe jos până la Casa Creației și acolo l-am cunoscut pe Baban. Oricum, în fiecare vacanță făceam practică la Creație, munceam cot la cot cu ceilalți. Repet, 80 de coruri aveam în județul Dolj. Aveam culegeri de folclor, le fixam repertoriul, printre ei erau și foarte pricepuți.

M-am și ocupat mai mult de folclor, culegeri, am umblat în toată regiunea Oltenia, până la Severin, Oltul tot. Gorjul a fost unul din județele cele mai prolifiche. Mari cântăreți au ieșit de acolo.

Maria Lătărețu

Am cunoscut-o pe Maria Tănase, de aia

am și înființat festivalul.

În '62, când eram deja studentă la Conservator, am plecat cu Marlena Mareș, de la Operetă, și am călătorit până la București, în tren, cu Maria Tănase, pe care eu am cunoscut-o la Târgu Jiu, când s-a înființat ansamblul de acolo și când dirijor era Gelu Barabancea, care fusese directorul Casei de Cultură Corabia și care mai târziu mi-a fost și coleg la Conservator.

Știa muzică din familie, tatăl lui era țambalist,

L.P.: De unde pasiunea pentru dirijat?

P.D.: Într-a IV-a dirijam corul de copii al clasei. Mă puneam doamna

Gica, învățătoarea mea. Aveam mână bună. Și cântau pe scenă. Dădeam spectacole. Nu aveam încălțări și ne făcusemămi ca niște balerini albi. De unde atâția pantofi?!... Cu tăbliță și condei am început școala. Tăblița o puneam în geacă și până ajungeam era stearsă. Învățătoarea era iubită de noi.

M-au chemat să mă facă membru de partid și n-am vrut. Mi-a zis și tata nu, că vin alte vremuri. Dar nu m-a întrebat nimeni niciodată dacă sunt sau nu, mi-am văzut de treburile mele. Plecam în județ, făceam culegeri de folclor, am înființat 80 de coruri, am avut patru ediții de festival și mă duceam la toate... pe-o voce, pe două, pe trei.

Am avut un ansamblu foarte bun și foarte mare la Călărași, vai de mine ce dansatori am avut la Dăbuleni, am avut formație de 12 cavaliști, cu nea Dudă în frunte, așa se numea concert maestrul, care era și făuritor de cavale. Toate cavalele sunau la fel, erau și

tradiționale. Am plecat cu ei peste tot. S-a desființat!

Cum puteau să cânte la cavalele alea...

Și pe dada Fira o aveam. O solistă absolut senzațională, autentică. Am adus-o eu și la festival, la *Maria Tănase*. Cânta și fluiera, tare, avea un fluierici cu care scula toată sala în picioare. Apoi am avut un grup vocal la Strehaia. Se ocupa de el o învățătoare. Eu le spunea ce să cânte, lucram cu ei și apoi rămânea învățătoarea. Purtau costume de ladă. Eu nu admiteam altceva. Când a fost Congresul matematicienilor, m-a chemat Cetățeanu, primul secretar, și m-a întrebat dacă pot face un spectacol. I-am zis că, dacă scoate oamenii din producție, da. Am primit felicitări pentru spectacol. Cred că în fiecare comună am fost. Am multe amintiri, repetam pe la câte un cavalist în bucătărioara din curte. *Plecam pe teren, nu era să pregeți, să nu merg că sunt obosită, nu exista așa ceva, veneam și la două noaptea.*

La Călărași am avut un ansamblu foarte bun. Cu cavaliști. Parcă îl văd pe nenea Slavu că venea cu un măr. Cu ei am plecat la Curtea de Argeș, a fost un festival interjudețean. Erau acolo Mircea Neagu, Paceag, cei de la Institutul de Folclor. Pe o scenă mică, la piciorul broaștei, am refăcut regia intrării în spectacol.

După ce am luat diploma, bărbații voiau să mă ridice pe brațe, ca pe sportivii de performanță.

L.P.: Cum îi selectați?

P.D.: Veneau singuri. Stăteam în pragul căminului și ei veneau de la câmp, de la prășit, se opreau la bufetul de vizavi, trăgeau un șnapt și strigau „Haida, bă, că a venit doamna Paula!”.

Mă iubeau oamenii de acolo.

L.P.: Impresionau oamenii de la sat...

P.D.: Erau autentici, adevărați. Ei și veneau, le plăcea. Îmi aducaminte cele brele dialoguri la distanță, când Adrian Păunescu era înjuriu. Aveam un ansamblu, îi ziceam „Alunelul”, și băgasem în el tot ce găsisem mai bun în județ, începând de la cel mai tânăr interpret până la cel mai vârstnic, formații de cavale, tarafuri, toate genurile, și am luat locul I, era faza republicană, la Tg. Mureș.

În Bârca exista o formație de cavaliști, mai era dada Ioana, cea care cântași la caval și cu vocea. Când am adus-o aici, la *Maria Tănase*, i-am dat un scaun pe scenă, n-o mai țineau picioarele. Era Bebe Oprea dirijor, cu Orchestra Radio.

L.P.: Ce ați căutat în mod special prin județ?

P.D.: Autenticitatea. Cântecul care nu se auzeau pe toate drumurile. Îi puneam să cânte tot ce știau și eu alegeam. Știau cântece de la ăi bătrâni. Învățau și ei la rândul lor. Făceau șezători, se-ntâlneau, mergeau la petreceri.

La Gângiova stăteam câte trei zile, trăgeam la familia Dinulescu, mergeam la dada Fira (care fluiera), rapsod popular. Când auzeau de Casa Creației a Comitetului de Cultură, se bucurau, te priveau cu admirație. Pe vremea aia aveam și-un director căruia îi plăcea muzica, Baban Constantin, cânta la pian, amator, Era amator, dar cânta foarte frumos. Mă chema la el în birou și cântam amândoi. Atunci știam mai multe cântece decât știu acum. Împreună am luat și un premiu pentru un cântec.

*Doi și cu doi fac patru / O știe și Grivei /
Dar Tudorică spune că doi și cu doi fac trei / Nu vrea să se
gândească dacă îl întreb ceva / El spune
la-ntâmplare că doi și cu doi fac trei.*

PAULA DOGĂROIU

Atunci, primarul și directorul de cămin cultural nu lipseau de la repetiții, la Gângiova, la Călărași, etc., învățătorii, profesorii din sat, nu lipseau de la spectacole.

Am trecut odată spre Dăbuleni înolo și am văzut cămine culturale închise, uși și geamuri sparte, cântă cucuvelele pe acolo, nu se mai ocupă nimeni.

Se făceau spectacole cu ansamblurile, venea tot satul, în frunte cu primarul, cu directorul căminului cultural.

Era un festival interjudețean la Tulcea, cu un juriu foarte serios acolo, erau toți de la Institutul de Folclor, și premiul I mergea la Dăbuleni, la Călărași.

Ne-am oprit și am jucat în fața primăriei, noaptea când am ajuns, îmi aduca minte că a ieșit tot satul și s-a bucurat. Titu Păsculescu era dirijorul Corului din Dăbuleni, cu care eu am fost la faza finală pe țară, dirijor extraordinar, care făcuse Conservatorul la fără frecvență, ne întâlneam noi pe acolo.

Reușita ansamblului, sărbătoare pentru toată comunitatea
Sala era arhiplină.

Eu mă duceam și stăteam la Călărași sau la Dăbuleni în ușa căminului, oamenii veneau de la câmp, se opreau la bufetul de vizavi, trăgeau un șnapț și apoi ziceau: „Haida, bă, că a venit doamna Paula!

Mă iubesc! Și eu îi iubesc pe ei!

Îmi aduc aminte de nea Slavu, un cavalist excepțional de acolo, din Călărași, care îmi aducea un măr să mănânc. Îl luam acasă, că nu aveam eu timp să mănânc.

Se muncea mult și se muncea cu pasiune. Și erau și specialiști. Veneau și de la Filarmonică, care se ocupau serios de ei, le plăcea. Aveam și salarii bune. Trimiteam și acasă.

L.P.: La ce instrumente se cânta în tarafuri?

P.D.: Țambal de gât, viori, cobză, contrabass, erau instrumentele de bază. Învățau de la alți bătrâni și împreună cu dirijorul respectiv. De exemplu, venea Bebe Oprea, dirijorul Radioului București, care lucra cu orchestra. Nu erau Ansamblul „Maria Tănase”, nici Nicu Crețu. Mult mai târziu au venit și cei de la Chișinău.

Și încârciumi se cânta ce trebuie și cum trebuie. Mai inventau ei cântece pentru publicul din restaurant, dar cântau curat.

Aveam la Ciuperceni o fanfară cu care am luat locul I pe țară.

Avea un dirijor mintos, știa și ceva note, știa ce anume e autentic. Mergeam și le îndreptam repertoriul. Cântau cântecele lor auzite pe la petreceri, la nunți.

Foto: Florin Chirea

Colegii: Țineam unii la alții, nu existasă ne punem piedici unii altora.

Era o atmosferă frumoasă de lucru. Au fost niște vremuri... La Casa Creației îmi plăcea pentru că aveam un director, Baban, căruia îi plăcea muzica. A fost un director extraordinar. Aveam și colegi ca lumea. Mergeam cu microbuzul în teren, dormeam pe unde apucam.

L.P.: Ce ați apreciat prima dată la tinerii cu care ați lucrat?

P.D.: Apreciam întâi vocea, pentru că fiecare are o particularitate în voce, nicio voce nu seamănă cu alta. Ea, Maria Răchițeanu Voicescu, avea ceva special, triluri, nu apăsa în voce, era ceva natural.

La Bălcești, unde avea rude, a mers la casa Mariei Lătărețu, o casă cu prispă, la piciorul broaștei.

Am stat acolo în memoria ei și i-am lăsat o floare în prispă, mi-a venit să plâng. Casa era nelocuită.

Am adus-o în recital la *Maria Tănase*, în 1969, când era laureată Filofteia Lăcătușu. Nu știa carte. Când o chemam la Comitetul de Cultură casă îi dau banii punea degetul în tușieră și se semna. Nu știa să se iscălească. Era o femeie înaltă, solidă.

În 1971, când pe scena festivalului cântau Ion Dolănescu și Maria

Ciobanu, ea mă întreba: *Ăștia cine sunt?* Și i-am zis, era încântată, și ei la fel când le-am prezentat-o.

Maria Lătărețu era o mare cântăreață. Venea de la Bălcești, în Târgu Jiu și cânta la casa aia de cultură sau ce era acolo.

Era o femeie inteligentă cu toate că nu avea ea școală, se iscălea cu degetul. Ca om era foarte plăcută. Își culegea cântecele, iar unele le făcea ea. Anumite cântece au rămas după ea create de ea, așa cum îi venea ei. Îmi aduc aminte că urcam cu ea un deal, la niște cunoștințe de-ale mele care aveau un țest, făceau o ciorbă... Am luat-o cu mine, pâș - pâș. Ea nu prea mergea bine cu picioarele. A fost în recital, niciodată în juriu. În 1972 a murit.

Pe Maria Ciobanu a cunoscut-o în Bălcești, județul Vâlcea. Cânta „Mai la deal de casa mea“.

Adora Fifele, din partea Mehedințiului.

Cântau la frunză. Era una dintre ele, care se construia din tulpina mai groasă de pătrunjel, din care se făcea un fel de tub, le aranja să sune toate la fel, le tăia, le potrivea.

Era ca un fluier în miniatură, avea un sunet mai strident, se apropia mai degrabă de sunetele păsărilor. Ele cântau ce se cântă prin pomi. Le-am adus odată aici, la festival. Au ridicat sala-n picioare.

Odată, la Târgu Jiu, unde sora și cumnatul erau amândoi fotografi, a cunoscut-o de Filofteia Lăcătușu.

P.D.: Am pus-o să cânte, am testat-o. Mă interesa cine, care, cum cântă. A murit la cutremur. A luat premiul II la festival.

Cu maestrul Stelian Cebucescu

Festivalul - Concurs Național al Interpretelor Cântecului Popular Românesc „Maria Tănase“

*Ei, să spun cum a fost cu Festivalul „Maria Tănase“.
Am fost la Târgu Jiu, atunci era Regiunea Oltenia.
Acolo era dirijor un fost coleg de-al meu de facultate,
Gelu Barabancea, era din Corabia. S-a dus la Târgu Jiu și a reușit
acolo. A fost primul dirijor de la Doina Gorjului. Înainte exista
Taraful Gorjului și Maria Tănase cânta cu acest taraf.*

1995 (Ed. a XIII-a)
1997 (Ed. a XIV-a)
1999 (Ed. a XV-a)
2001 (Ed. a XVI-a)
2013 (Ed. a XXII-a)
2017 (Ed. a XXIV-a) – președinte de onoare
Lucrărisusținute de Paula Dogăroiuîn sesiunile de comunicări
„Maria Tănase“:

Când Baban (n.n. Constantin Baban, director) și-a dorit un festival național, m-am dus la Firan cu un referat, ca să-i prezint proiectul, zicându-i: „Aprobați-l dumneavoastră, că-i strâng eu“. Mi-a aprobat. I-am propus să aducem în festival soliști vocali, instrumentiști, tarafuri, rapsozi, pe toți i-am prezentat în referat.

Eu mereu am fost numai în juriu:

1991 (Ed. a XI-a)
1993 (Ed. a XII-a)

- Maria Tănase și cântecul popular românesc – 1973 (Ed. a III-a)

- ION CORÎCI și PAULA DOGĂROIU: *Consemnări despre repertoriul actual al soliștilor de muzică populară din județul Dolj* – 1975 (Ed. a IV-a)

Paula Dogăroiu povestează a cântat în corul Ansamblului „Nicolae Bălcescu”, care a devenit apoi Corul Filarmonicii Oltenia. Aici a cunoscut-o pe Maria Cornescu, „atăt de frumoasă și foarte

talentată”. A adus-o la festival în 1969.

P.D.: Promovam talente, veneau televiziunea, radioul. Nu există solist din Dolj care a trecut prin mâna mea să nu ia locul I, până la mențiune. Și nu pentru că eram eu în juriu, ci pentru că era un juriu de specialiști de la Brăiloiu, Institutul de Etnografie și Folclor. Deci, nu îmi puneam numai eu amprenta. Eu știam ce să le bag în glas.

L.P.: Intrau mulți în concurs?

P.D.: Intrau, intrau, din Dolj. Eu îi selecționez, de la locul I până la mențiune, mai rămâneau și pe dinafară.

Făceam și o paradă a portului popular, cu ansamblurile invitate, cu cei care intrau în concurs, ieșea lumea și se uita ca la o mare sărbătoare.

L.P.: De la o ediție la alta, festivalul creștea. A fost primul înaintea tuturor.

P.D.: Fiecare județ trebuia să trimită concurenți.

L.P.: Ce ați învățat în școală despre folclor v-a fost definitoriu în profesie?

P.D.: Dacă am avut-o pe Emilia Comișel, care a fost profesoara mea de folclor la Conservator! Ne puneam să cântăm. Din vacanță, fiecare venea cu câte un cântec, și-mi aduc aminte că primul a fost „Lună, lună ești nebună! Of, of! Ce lumini seara pe brumă, lună! La lumina ta mă prinsă ră cu mândra.”

Veneau ei cu cântece de la ei de acolo, din sat, culese de ei.

A, trebuie să povestesc asta. Am fost la o comunicare științifică la Tismana și, în ziua în care am ținut cuvântarea aia sau ce-a fost acolo, am auzit că a murit Maria Apostol. M-am dus la ea acasă și i-am aprins o lumânare. A fost o mare solistă. Mi-a venit să plâng când am văzut-o în coșciug. Nu-i luaseră și ei niște pantofi, avea o gaură în pantofi. Am adus un grup de bocitoare și au intrat cu lumânări în mână și cu flori și au cântat un bocet, acolo, pe scenă. Modestă scena, la Runcu, de unde era Maria Apostol. A fost laureată a Festivalului „Maria Tănase”.

Nicolae Botgros și Paula Dogăroiu

L.P.: Cum era evoluția celor care concureau pe scena Festivalului „Maria Tănase“?

P.D.: Nu intrau în scenă până nu intrau pe mâna mea. Îi întrebam „Tude unde ești?“, „Din Banat! Din Moldova!“. „Păi, de acolo cântă!“. Îi testam înainte de a intra în scenă, pentru ca festivalul să promoveze nu numai folclorul, dar și zonele etnofolclorice, asta însemna festival național.

L.P.: Și, după ce luau premii, erați curioasă să vedeți cum evoluează în timp?

P.D.: Da, da! Am fost curioasă. Unii s-au pierdut pe parcurs. Au îmbătrânit mulți dintre ei, alții s-au dus. A avut impact asupra Angelicăi Stoican, asupra lui Gheorghe Roșoga, Elenei Jurjescu de la Timișoara, mamă, ce talentată, a luat și asta un premiu. Și mai era un rapsod de la Timișoara, nu mai știu, până nu demult l-am auzit. Eram legată de Timișoara, dacă eu am făcut acolo Liceul de Muzică.

L.P.: Poți să vorbești de folclor autentic fără să te duci la sat?

P.D.: Nu, nu se poate, nu! Dacă n-ai mirosit o dată balega și pământul, n-ai cum. Așa, din cărți, toată lumea știe, că toată lumea se pricepe acum la folclor și toată lumea cântă acum manele. Îl creează, cicăăștia sunt creații. Cântă de mamă, de tată...

L.P.: Dar pentru dumneavoastră ce înseamnă folclorul autentic?

P.D.: Este creația poporului, a noastră. Nu există folclor decât în România și numai aici se cântă dorul. Păi du-te la bulgari, la sârbi... influențe. Românii au rămas adevărați, sunt singurii care au rămas... din zona asta de aici, numai de aici cântă și creează, își creează

Luliana Tudor, Amelia Etegan, Paula Dogaroiu

singuri cântecele. Știu o bătrână căreia i-a murit un copil și-ncepea să cânte de durere. Și când se bucurau cântau. Eu am promovat din zona asta toate cântecele.

Doljul este o zonă folclorică în care sunt interferențe și cu Oltul, cu Gorjul, cu Mehedințiul, diferențele le vedeai în accent, în cuvinte. Nu știu de ce Doljul cântă cel mai curat. Au venit cei de la UNESCO la Bărboi, au fost așa de impresionați de autenticitate, nu le venea să creadă. Au înregistrat Taraful de la Grecești.

Știa ce trebuie să se cânte în fiecare zonă. Spunea că glasurile erau specifice, la fel și cântecele. Cântecul îi dădea amprenta glasului, trebuia să cântă ca acolo.

L.P.: Care era cea mai bogată parte a Doljului în ce privește cântecul?

P.D.: Între Gorj și Dolj. Gorjul venea spre noi. Toată viața noastră Gorjul a fost încoace. Nu știu de ce Gorjul, că erau șiăștia de la Olt, cântau simplist, nu aveau accent, erau prea evoluți, prea

stilizați. Acum e acolo Ion Crețeanu. Când venea la clasă cânta ce trebuie, singurul care mi-a cântat Balada lui Brâncoveanu. Am lucrat cu el și mă asculta. La calsă, la mine, cuprindeam toate zonele etnofolclorice.

L.P.: Cum îi convingeați pe oameni să vină la cămin, să lase munca?

P.D.: Nu știu, mă iubeau. Numa ce-i auzeam: „Haida, bă, că veni doamna Paula!“. Spre exemplu, uite așa, mă duceam la Călărași, unde aveam un ansamblu serios, stăteam așa, în prag, și ei veneau de la câmp și, era un bufet vizavi, treceau pe acolo, băgau ceva, un șnapț, își ridica unu căciula și zicea „Haida, bă, că veni doamna Paula!“. Eu stăteam în pragul căminului și ei știau.

L.P.: La Creație, de jocurile populare cine se

Paula Dogăroiu și Elise Stan - 1999

ocupa?

P.D.: Se ocupa Lică Baltă. A fost un mare coregraf și un mare coleg. Ne înțelegeam foarte bine. A fost un mare profesionist la Ansamblul „Nicolae Bălcescu” din Craiova. Eu am fost și acolo. El se ocupa de o formație de dansuri, eu mergeam la un cor sau la un grup vocal. Nu prea erau televizoare atunci. Femeile stăteau pe la porți, torceau. Mă cunoșteau.

L.P.: De ce vă este cel mai dor din vremea Casei Creației?

P.D.: Mi-e dor de oamenii de acolo, care îmi puneau la

dispoziție mașină și plecam spre sate, care nu erau bogate ca acum, n-aveau vile, aveau case, țărănești.

Acum toți au câte-o vilă, și-au făcut oamenii, au plecat prin străinătate, au făcut bani, și-au făcut vile. Sunt foarte părăsite, mai ales în partea asta, între Gorj și Mehedinți. Cântă cucuvele prin case.

L.P.: La drum erau oameni mai tot timpul.

P.D.: Da, nu se compară cu ce trăim noi acum. Oamenii erau mai buni, altfelgândeau.

Paula Dogăroiu,
Gabriel Bratu,
Iuliana Tudor

Povestiri... repovestiri

Cu doldora erau cântăreți, rapsozi.

Nu mai sunt.

Prima deplasare în teren am făcut-o la Bărboi, mă duceam și la Cernătești, unde aveam un grup vocal format din învățătoare.

Atunci și primarii, directorii de cămin se ocupau de cultură.

Mergeam la Gângiova și imediat apăreau primarul, directorul de cămin, toți erau acolo, stăteau la repetiții.

Am văzut cămine culturale dărăpănate, cu geamuri sparte, nu se mai ocupă nimeni. Mă opream în toate căminele, mă știa lumea și pe mine. Povestește despre Fira Dimulescu (care fluiera), rapsod popular. A mers la Gângiova, așa cum mergea în toate comunele de care centrul răspundea ca să înființeze formații artistice, iar aici a pus pe picioare un grup de cavaliști, foarte buni, condus de nea Dudă, care era și făuritor de cavale, toate sunau la fel, erau și tradiționale și a plecat cu ei peste tot.

„Când plecam la Bârca, pentru că eu atunci făceam teren prin Casa Creației, plecam așa, ca nebunii, prin comune. Eu mă opream la Bârca, la mama Ioana Gurgui. Îmi cânta”

Pentru mine a fost, este și va fi: DOAMNA!

Am cunoscut-o pe doamna **Paula Dogăroiu** prin anul 1973, deci în urmă cu 45 ani. Auzisem de dânsa, dar nu-mi puteam imagina că am să ajung vreodată să mă apropiu, darămite să mai și lucrez în aceeași instituție cu domnia-sa. Cochetam cu muzica populară și am dat examen la Școala Populară de Artă din Craiova (așa se numea pe vremea aceea), sperând că am să ajung la clasa-profesor Paula Dogăroiu.

N-a fost să fie așa. Am fost repartizat la clasa-profesor Ion Caimac, un foarte bun pedagog de altfel, dar nu mi se împlinise visul de a fi elevul doamnei.

Deși la o clasă paralelă, speram ca măcar la audițiile periodice să fiu remarcat de dumneaei și chiar s-a și întâmplat asta; ascultându-mă mi-a remarcat repertoriul, iar la un moment dat, spre sfârșitul anilor de studiu, m-a luat deoparte și mi-a zis că mă va propune pentru emisiunea-concurs de folclor „Floarea din grădină” organizată de Televiziunea Română. Nu-mi mai intram în piele de bucurie! A venit însă catastrofa din 4 martie 1977 și totul s-a rupt...

Paula Dogăroiu și Nicolae Dumitru, la evenimentul dedicat aniversării a 100 de ani de la nașterea Ioanei Gurgui, vestit rapsod popular din comuna Bârca, județul Dolj, eveniment organizat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj, pe 19 februarie 2016, în Galeriile „Cromatic”.

Apoi, m-am dedicat studiilor la Facultatea de Filologie-Istorie a Universității din Craiova, lucrarea mea de licență abordând o temă legată tot de folclor și folcloristica olteană, după care a urmat profesoratul, lăsând solistica pe alt plan.

La îndemnul doamnei, însă, am participat la un concurs pentru un post de tenor în Corul Filarmonicii „Oltenia” din Craiova, unde aveam să întâlnesc și să lucrez cu o altă somitate muzicală a Craiovei și a țării întregi, dirijorul și compozitorul Alexandru Racu, de la care am învățat cântarea academică, fapt ce mi-a ajutat atunci când am început activitatea de colaborare cu Centrul

Creației Populare Dolj, instituție înființată în anul 1955 și care de-a lungul timpului a cunoscut foarte multe denumiri, până la cea de actuală: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj.

Aici știam că a lucrat până la pensionare și doamna, ca etnomuzicolog (de altfel a fost multă vreme singurul specialist în etnomuzicologie din județul Dolj, și cel mai avizat), și chiar mai continua să lucreze, deși pensionară; eu venisem pe un post de referent pe probleme de folclor literar, post rămas vacant între timp. De altfel era domeniul meu de activitate, lucrarea de diplomă, așa cum aminteam mai sus, având o temă vizând folclorul și folcloristica olteană. Nu eram prea departe nici de folclorul muzical, activitatea mea într-o formație academică de muzică timp de 20 ani însemnând mai mult decât a absolvi studiile conservatoricești.

M-am bucurat nespus să fiu coleg cu doamna, să facem echipă, să colindăm satele, să descoperim depozitari ai cântecului autentic, obiceiuri, tradiții populare, să „fur”, urmărind-o, metoda de lucru, tainele activității de culegător de folclor, să înțeleg ce are în plus față de ceilalți, ce a făcut-o atât de respectată, de ascultată, de iubită până la urmă de cei pe care i-a „dăscălit” o viață de om, de către cei care i-au înțeles și urmat

M-am bucurat nespus să fiu coleg cu doamna, să facem echipă, să colindăm satele, să descoperim depozitari ai cântecului autentic, obiceiuri, tradiții populare, să „fur”, urmărind-o, metoda de lucru, tainele activității de culegător de folclor, să înțeleg ce are în plus față de ceilalți, ce a făcut-o atât de respectată, de ascultată, de iubită până la urmă de cei pe care i-a „dăscălit” o viață de om, de către cei care i-au înțeles și urmat

*Absolventele din anul 2001,
profesor corepetitor Grigore Epângeac*

sfaturile, învățăturile datorită cărora au ajuns „oameni mari”.

Unii da, alții ba!...

Mergând împreună prin județ, în partea de nord, i-am întâlnit pe rapsozii din Taraful de la Grecești: Nițu Voinescu, vioară, dirijorul formației; Ion Ploscaru (zis „Bisturel”), voce și cobză; Ion Voinescu (zis „Piele”), contrabas; Aurelian Viorel Fonea, acordeon și Constantin Ion Fonea, vioară; la Raznic: pe nea Milică (Emilian Anoiu) cu clarinetul său fermecat și pe „Nadia” (Constantina

Anoiu), solist vocal, care ne-au încântat cu „zicerile” lor așa cum o făceau și la toate nunțile, botezurile, horele sau petrecerile de pe Valea Raznicului și nu numai, cu un repertoriu curat, autentic, nealterat; la Ohaba-Melinești pe vestita Ceată a lu' Streață cu nea Ionel, starostele la vioară, și soția sa Elena la chitară, dar și pe Emil, fiul lor la vioară sau pe Ionela, fiica lor, solist vocal dar și cu acordeonul, apoi pe nepoții Cosmin la vioară și Marian la acordeon, renumiți împreună, dar și individual; la Sopot pe baladistul Flori Ștefan care, cântând pe la nunți, mai zicea la „masa mare” și câte o baladă atunci când i se solicita.

Coborând apoi spre Dunăre i-am întâlnit pe-ai lu' Bubulică din Goicea; pe Maria Mitea și Fira Dimulescu în Gângiova, precum și singura formație de cavaliști din Dolj, cea care avea să reprezinte țara la multe festivaluri peste granițele sale; la Cioroiși pe Nelu Iovănescu și cavatul său fermecat; la Izvoare (fost Rudari) pe vestitul Ion Pipoi, vioară și voce; la Celaru pe profesorul Ilie Bartoș renumit rapsod popular și instructor al Grupului bărbătesc „Brăuțel”; la Bârca pe Ioana Gurgui; la Afumați pe Venus Iovănel care cânta la un „...deget”; la Ostroveni pe frații Pîrciu, dar și pe nea Iacobiță (Iacob Costache) cu a sa vioară și un repertoriu extraordinar de balade și câți alții...

Cum făcea doamna?

Auza de la unul, de la altul că în cutare sat ar mai fi cineva care „zice” bine din fluier, caval, cimpoi, vioară, cobză sau doar cu „glasul” și mergea într-acolo. N-o refuza nimeni; toți o primeau și din una-n alta începeau să se destăinuiească muzical și nu numai. Pe mulți i-a ascultat, le-a recunoscut meritele, i-a mai și îndrumat unde era nevoie, i-a promovat.

Fie prin spectacole, festivaluri, la radio sau chiar televiziune. Era mare lucru pe vremea aia să pătrunzi în radio sau televiziune!

De fapt, în cinstea lor s-a organizat, la Craiova, începând cu anul 1994 Festivalul „Rapsozi Olteni”, spectacol-restituire, conceput ca o replică viguroasă și neiertătoare la poluarea îngrijorătoare a folclorului actual, având ca scop tocmai punerea în valoare a adevăratei tradiții, aducând pe scenă depozitari ai unor comori etnofolclorice pe cale de dispariție și, uneori, nedescoperite încă, arătându-ne nouă, românilor, adevărata noastră identitate.

În anul 2002, pe când doamna nu mai activa, Festivalul

„Rapsozi Olteni” s-a transformat într-o primă ediție a Festivalului Național „Marin Chisăr” - de la rapsod la interpret, care și-a propus să construiască un cadru de dialog artistic între *sursa* faptului folcloric **rapsozii** și elementul de valorificare scenică a acestora **vedeta cântecului popular**, scopul fiind acela de a oferi tuturor imaginea clară și integratoare a traseului pe care-l urmează creația populară de la vatra folclorică la publicul larg.

Cu acest prilej au urcat pe scenă **rapsozi** și **vedete** reprezentând toate zonele etnofolclorice ale țării.

Din păcate au trecut niște ani și, din diverse motive, asemenea „manifestări-restituire” nu se mai întâmplă, iar multe dintre comorile folclorice vor pieri dimpreună cu depozitarii lor, **rapsozii populari**.

Iată de ce auzim acum fel și fel de melodii, ca să nu mai vorbim de texte, care mai de care mai comerciale!...

Mergând împreună prin județ, mi-a povestit foarte multe, printre care și cum a cunoscut-o pe Maria Tănase, fapt ce mi l-a detaliat și într-un interviu ulterior:

„*prin anii '60, era iarnă și a venit la noi la Casa Regională a Creației Populare din Oltenia solicitându-i directorului Constantin Baban să-i dea un însoțitor la Tg. Jiu unde intenționa să înființeze Taraful Gorjului. Acesta m-a luat deoparte și mi-a zis: -Țăcăle, (așa mă alinta!) te duci la Tg. Jiu cu doamna Maria Tănase s-o sprijini în*

realizarea planului dumneaei! Și ne-am dus. A intrat valvârtej la autoritățile locale și le-a explicat ceea ce intenționează să facă în acest oraș. Noaptea a trebuit să dormim undeva, iar popa Popeangă din Lelești ne-a invitat să înnoptăm acasă la el. Ne-am dus și, ca orișice român ospitalier, ne-a găzduit în „odaia a bună”; dar peste noapte soba a scos un fum înecăcios, așa că am ieșit din cameră și ne-am așezat la vatră. Doamna Maria scormonind cu un lemn în jarul din vatră mi-a povestit întreaga sa viață...

Am mai întâlnit-o apoi prin anul 1963, eram în gara veche a Craiovei împreună cu cunoscuta solistă de operă Marilena Mareș și mergeam spre București unde îmi definitivam studiile de specialitate. Deodată am observat-o pe marea interpretă așteptând același tren. Era îmbrăcată în renumita sa „cațaveică” îmblănită. O adevărată doamnă! N-am îndrăznit să mă înfățișez dumneaei dar nu știu cum m-a zărit și s-a apropiat de noi: - Pe tine te cunosc de undeva!...

I-am amintit de pățaniile de la Lelești, a început să râdă și ne-am urcat în tren.

-Unde aveți bilete?

-La clasa a II-a.

-Veniți cu mine, la clasa I!

Cumpărase toate locurile dintr-un compartiment, spre a călători singură. Ne-am dus și până la București ne-a povestit multe, multe; ba a și cântat! În compartimentele vecine erau mai mulți soldați. Când au auzit cine cântă s-au îngrămădit să asculte. Doamna Maria i-a invitat și pe ei mai aproape și a cântat, și a cântat până la București...

Era de-o inteligență sclipitoare... Trecută prin multe în viață... Sociabilă. Comunicativă. Fără aere de vedetă. Cu o mare bucurie de viață, deși în ochii săi se citea uneori o mare tristețe...

Ioan Bocșa și Paula Dogăroiu

În același an Maria Tănase pleca să cânte îngerilor!...

M-am dus la București, pentru funeralii. Bucureștiul era arhiplin. M-am urcat, împreună cu alți studenți, pe o terasă ca să putem vedea și noi alaiul mortuar. Atâta lume la o înmormântare nu mai văzusem și nici n-am mai văzut de atunci!...

Și dacă dormisem și în același pat, cum să nu-mi aduc aminte de acele momente unice din viața mea, și, fascinată fiind de personalitatea, profesionalismul și frumusețea Mariei Tănase, cum să nu-i dedicăm o amplă manifestare unui „monument” al artei interpretative românești?!...”

Așa s-a născut ideea Festivalului - Concurs Național al Interpretărilor Cântecului Popular Românesc „Maria Tănase”. Echipa care a susținut realizarea acestui mare festival a fost alcătuită din: Constantin Baban, Gabriel Bratu, Lică Baltă și Paula

Dogăroiu. Eu pot să afirm că am „moșit” Festivalul a cărui primă ediție s-a desfășurat în anul 1969 și, iată, în anul 2019 ajunge la 50 de ani de viață.

Tradiția organizării Festivalului - Concurs Național al Interpretărilor Cântecului Popular Românesc „Maria Tănase”, începând cu anul 1969, este expresia împlinirii unei datorii sacre pentru valorificarea unui gen artistic peren, păstrat la loc de cinste în cultura și sufletul tuturor românilor, dar și de cinstire a memoriei Mariei Doamne a cântecului popular românesc, Maria Tănase. Festivalul reprezintă „copilul teribil” al unei instituții, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj care, treptat, a ajuns să se identifice cu acest reper cultural.

La prima ediție eram elev de liceu și am ascultat la radio, fiindcă în acea vreme nu aveam televizor în casă. Pe celelalte ediții le-am urmărit îndeaproape, mai ales că Festivalul „Maria Tănase” devenise eveniment cultural în România, ca și Festivalul „Cerbul de aur” de la Brașov.

Marea mea dorință a fost să ajung și eu să urc, măcar o dată, pe scena acestui mare Festival.

Mi s-a împlinit acest vis și, chiar dacă nu m-am numărat printre laureați, simplul fapt că am trecut de preselecție și am putut

Amelia Etegan, Paula Dogăroiu, Gabriel Bratu, Luliana Tudor, Florea Firan

concura a fost o mare realizare. Nu toți concurenții pot fi și laureați mai ales la un asemenea festival cu foarte mulți concurenți și cu premii puține, dar valoroase.

Satisfacția mea a fost și mai mare întrucât în urma participării la acest Festival, cunoscuta realizatoare de emisiuni folclorice de la Radio „Oltenia” Craiova, doamna Elisabeta Oprea m-a căutat și m-a invitat pentru câteva înregistrări la acest post de radio.

Apoi, doamna Paula Dogăroiu a întrerupt colaborarea cu instituția noastră.

Atunci am încercat să fac și eu ce învățasem de la dânsa: am mers în satele județului, am continuat colaborarea cu rapsozii, atâția câți mai trăiau și mai puteau activa; am căutat să gădesc și pe alții și așa am descoperit pe nea Mărinică Sima și taraful de la Gighera, pe cavalistul Marius Gheorghe din Goicea (un autodidact care a învățat să cânte la caval, fluier, taragot, vioară, dar și un neaș solist vocal) pe care l-am adus pe scena Marelui Festival fiind încununat cu premiul al II-lea la secțiunea soliști instrumentiști, ca să numesc doar câțiva.

De asemenea, aproape pe toți concurenții care doreau să reprezinte județul Dolj la Festivalul „Maria Tănase” sau la alte asemenea manifestări de gen din țară îi chemam, îi ascultam pentru selectarea repertoriului (să nu fie „făcături”), îi sfătuiam despre costumul popular pe care urma să-l îmbrace pe scenă.

Uneori o mai sunam, sau când putea să vină, ne mai sfătuiam și ne zicea colo așa, colo așa pentru ca totul să fie în regulă.

Îmi părea bine când, ori pe unde mergeam, eram întrebat:

„-Da”, doamna Paula ce mai face?”

Deci nu fusese uitată!...

Nici nu avea cum atâta timp cât aproape toată suflarea artistică din Dolj îi trecuse prin mână.

Câteodată o găseam tristă și îngândurată: „- Nu mai mă sună și pe mine decât cutare, sau cutare!... Exact ca un părinte care așteaptă să fie măcar sunat de copii, dacă de vizitat nu pot.

Doamna n-a avut copii naturali! A avut însă o droaie pe care i-a crescut, i-a cultivat, i-a „școlit”, le-a dat pâinea în mână și de aceea o doare foarte tare acum, mai ales când nu mai este căutată de cei de la care s-ar fi așteptat la așa ceva.

Ar sfătui și acum pe toți cei care i-ar solicita așa ceva fiindcă *specialistul* n-a îmbătrânit încă.

Dar, cum totul este trecător în această viață și noi ne trecem odată cu anii, vine o vreme când regretăm ceea ce nu am putut face la timp, iar satisfacțiile muncii noastre nu pot fi întotdeauna cele pe care ni le-am dorit. Totuși pentru unii, chiar de ne-am mai naște o dată, ceea ce-am făcut acum am face și în acea viață.

De aceea cred că și eu, dar și doamna, am lua-o de la

capăt!

Iată de ce, pentru mine și pentru tot ce a făcut, Paula Dogăroiu va rămâne veșnic: **DOAMNA!**...

Prof. Nicolae DUMITRU

Vă mulțumim, DOAMNĂ!

Cine din lumea artistică a Olteniei și a țării întregi n-o cunoaște pe doamna PAULA DOGĂROIU, acest om mic la statură dar cu un suflet... cât cuprinde? Etnomuzicolog de profesie, a „crescut” odată cu instituția în care s-a angajat de la înființarea ei în anul 1955, Casa Regională Oltenia a Creației Populare, astăzi Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj și care este „singura Academie de Folclor din Dolj”, cum ne place nouă, actualii ei slujitori, s-o numim. Pe vremuri instituția, care a purtat de-a lungul timpului diferite denumiri, cea mai cunoscută rămânând cea de Centrul Creației Populare Dolj, avea ca rază de competențe întreaga Oltenia.

Aici a crescut profesional, a trădit și tot de aici s-a și pensionat cu ceva vreme în urmă. Venind direct de pe băncile proaspătului liceu absolvit, avea să întâlnească oameni care au îmbrășat-o de la început, oameni cu care a făcut o echipă extraordinară de lucru: Constantin Baban, Lică Bală, Marcel I. Coustonaru, Gabriel Bratu... Și tot acum s-a și perfecționat, urmând cursurile de specialitate ale Conservatorului, devenind etnomuzicolog cu... acte în regulă.

Dar și dacă n-ar fi avut aceste acte, doamna Paula fusese hărăzită de Dumnezeu cu darul de a crește și modela tinere talente ale cântecului popular. Și n-au fost puțini „copiii de suflet ai doamnei”, copii care au devenit, în timp, stele ale folclorului nostru, interjecți ce n-au ieșit din cuvântul mentorului, fiindăcont întotdeauna de indicațiile privind autenticitatea repertoriului, ținuta scenică, dăruirea totală publicului...

Și dacă am amintit de „copiii de suflet” trebuie neapărat să amintesc și de „moșii” unei manifestări folclorice ce avea să devină emblema Craiovei, a

Olteniei și a țării întregi: Festivalul - Concurs Național al Interpretărilor Cântecului Popula. Românesc - M a r i a Tănase.

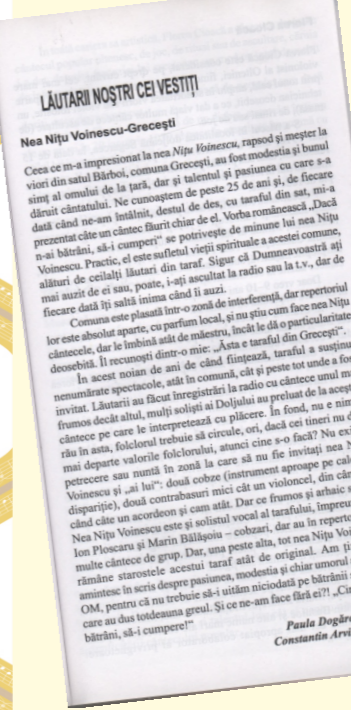
Da, da, Doamna Paula „i-a tăiat buricul” și a vegheat „zi și noapte” să crească frumos și sănătos, ajungând anul acesta la vârsta de... 40 de ani!

Păcat că timpul zboară și într-un moment al vieții trebuie să ne așezăm și să îngrijim și de-ale noastre, deși momentul nu este din cele mai dorite în existența unui om. Rămâne doar satisfacția datoriei împlinite, iar când cei pe care i-am „crescut” și-i ai făcut oameni mari își mai aduc aminte și de tine, această „refragere” pare mai dulce.

Noi, cei care continuăm ce-ați început dumneavoastră, nu v-am uitat și totdeauna ne străduim să facem lucrurile cât mai bine, să vă umplem sufletul de satisfacție și de mulțumire că are cine să ducă la adăni bătrâneii copilul pe care l-ați „moșii” în anul 1969 și care acum a ajuns în plină maturitate... Iar când vă știm cu inima aproape de noi reușita este asigurată.

Acum acordurile efediei a XX-a, jubiliare, sunt aproape să înceapă și dorim să fiți din nou cu noi. Pentru toate acestea vă mulțumim doamna PAULA DOGĂROIU!

prof. Nicolae Dumitru, referent C.J.C.P.C.T. Dolj

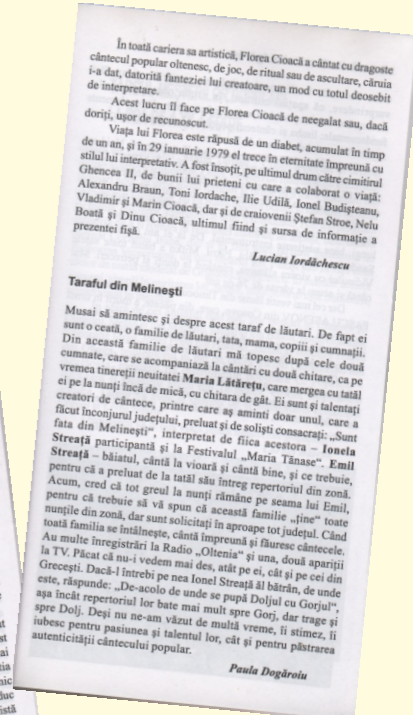
A fost scobită adânc... Fântâna „Mariei Tănase”!

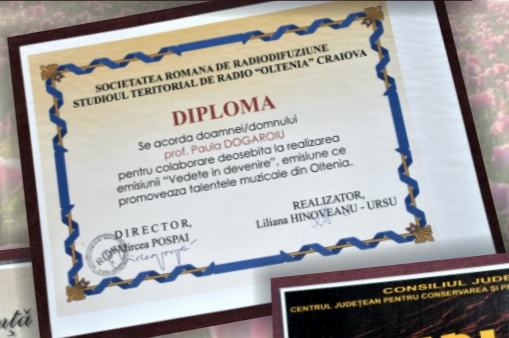
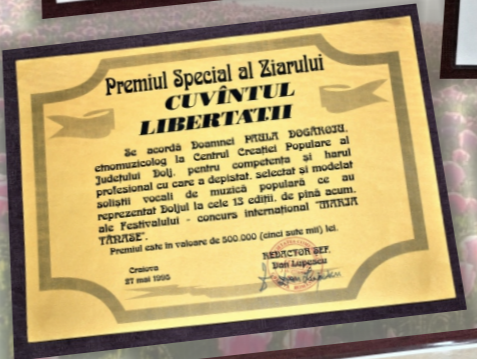
În anul 1997, 5 august, la Călárași Doljuții, potrivit uneia din dorințele exprimate în ultimele clipe ale vieții, ca

... Pe un drum secetos - domc de apă - să se scobească adânc o fântână pentru drumetii însetoși! ... a fost scobită și inaugurată Fântâna „Mariei Tănase”.

prof. Nicolae Dumitru, referent C.J.C.P.C.T. Dolj

Liviu Olteanu, alături de Paula Dogăroiu
(Galeriile Cromatic)

„Niște oameni extraordinari și în taraf și fetele din acest grup de la Cernătești, care cântau numai folclor cules din zonă, pentru că nu le dădeam eu voie să cânte altceva, trebuia să promovăm numai ce era autentic acolo. Am participat împreună la obiceiul Strigarea peste sat, mergeam de Dragobete la pădure, zi în care băieții, care aveau câte o drăguță în grup, le dădeau ghiociei culeși din pădure, cânta taraful, era un ritual de Dragobete.” (Paula Dogăroiu, etnomuzicolog)

Liviu Olteanu, solist de muzică populară

L.P.: Cum ai crescut tu pe lângă doamna Paula Dogăroiu?

L.O.: Relația mea cu doamna Paula a început de când eram mic, adică în urmă cu vreo 9 ani. Dar până să o cunosc eu, trebuie să amintesc faptul că dumneai a venit pe teren la Grecești, în ultimul an când trăia domnul Ștefan de la Cernătești, învățător și director de cămin cultural, și împreună au înființat grupul de învățătoare de la Cernătești, grup vocal și de dansuri, cam în același timp cu Taraful din Grecești, în 1968.

L.O.: Dar, să revin la momentul în care am cunoscut-o pe doamna Paula. Dânsa mergea pe teren, în culegeri de folclor, iar pe mine m-a descoperit în Busu, comuna Grecești, în ziua Sf. Petru și Pavel (ziua în care a fost botezată doamna Paula), și era Rugă la Stăncești, la nea Ion Fonea.

Mi-a spus să vin la Craiova să mă asculte, la Creație (n.n. Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj). Așa am făcut. Era înainte de Festivalul „Maria Tănase”.

Și când m-am dus eu m-a întrebat pe un ton mai aspru: „Tu de unde ești?”, și eu am zis: „din Craiova”, iar doamna Paula a replicat: „Cum din Craiova? Rădăcinile tale unde sunt?”. I-am zis că sunt din Busu - Grecești și de atunci s-a creat o legătură între noi. Eu am devenit copilul adoptiv al doamnei Paula Dogăroiu.

Înainte de Festivalul „Maria Tănase”, dânsa m-a șlefuit o lună de zile, și am cântat doina „Bate vântul prin pădure”, de la Botoșești - Paia, și „Arde focu' în Grecești”. Apoi, m-a dus împreună cu Taraful din Grecești la televiziunea Română, la București.

În anii '70, a trimis cei doi cobzari din Taraful din Grecești, Bisturel și Flăcăul, la Londra, unde au câștigat premiul I. Doamna Paula îmi povestea că ei în loc să se întoarcă cu suveniruri au venit cu reviste religioase, zicând că-s bune de pus pe foc.

L.P.: Viața acestor cobzari s-a schimbat după revenirea din Anglia?

P.D.: S-a schimbat, pentru că ei deveniseră vedete acolo, pe plan local, au fost și sunt și în ziua de azi. Câți mai sunt? Aurică Voinescu, nea Vasile Nica - cobză, Ion Fonea.

Primele imprimări cu Taraful din Grecești le-a făcut în anii '90, în

Liviu Olteanu, premiul I în 2013, Secțiunea Soliști vocali,
la Festivalul Concurs Național al Interpretelor Cântecului Popular Românesc
„Maria Tănase”, ediția a XXII-a

Foto: Florin Clăreș

biserică, nu în studio la București. Caseta lor faimoasă cu jocuri populare și cântece este înregistrată în satul Bărboi, în biserică.

Doamna Paula a avut o legătură strânsă cu Marioara Murărescu și i-a trimis la Tezaur folcloric și a adus-o și pe Marioara Murărescu să prezinte la Festivalul „Maria Tănase”.

Când mă vedeau strigau „Haida bă, că veni doamna Paula!”. Mă așteptau. Nea Nițu Voinescu stătea cu vioara la poartă. Știau că vin de două ori pe săptămână la ei.

Liviu își amintește că de câte ori mergea să îl caute pe nea Nițu Voinescu îl găsea sus pe deal, compunea, toate cântecele dânsului sunt făcute chiar de el.

P.D.: Mă duceam cu nea Nițu în spatele Căminului Cultural și repetam acolo, n-aveam scenă. Plecam de la Bărboi și mă duceam la Călărași unde aveam un ansamblu celebru, pe care l-am dus peste tot.

Liviu Olteanu (foto stânga) și Taraful din Grecești, la Festivalul de datini și obiceiuri Tradițiile verii 2018

L.O.: Era o filmare programată. Venise doamna Florentina Satmari de la București, vorbim de anii '80 – '90. Împreună cu doamna Paula a urcat la Pădurea Drocaia, unde se făceau atunci serbări câmpenești. După ce au filmat, s-au așezat la masă. Acolo erau stupi. Și povestea doamna Paula cum s-au năpustit albinele pe dânselle.

L.P.: Ce ai învățat tu de la doamna Paula?

L.V.: Cred că am fost privilegiat din punctul ăsta de vedere. Am fost și ultimul elev al doamnei Paula. Eu dacă nu aveam norocul să mă descopere și să meargă dânsa pe teren la Busu, să îmi zică uite că taraful trebuie întinerit și cum zicea dumneai că taraful a avut o perioadă în care începuse să se pună praful.

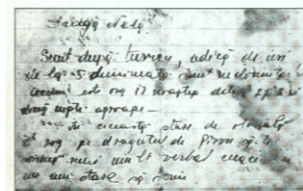
Nea Nițu murise.

...și Floarea Calotă

Doi președinți de jură: Constantin Arvinte și Alexandru Amzulescu

Un document inedit: fragment dintr-o scrisoare a Mariei Tănase adresată Nelei Lăudă

„Astă noapte n-a fost noapte./ A fost jumătă' de noapte”...
O voce care era departe de a părea reală, un glas atât de ciudat... Cu sușuri și coborâșuri de la aproape nimic la intensitate de neînchipuit, de la șoapta confidenței intime la urletul tragediilor antice, de la susurul molcom al măturării gândului celui mai ascuns la tipitul flărei rănite, aceasta era ce ascultam acum, uitmi și împietrit.

Era într-o după amiază îngrășată de vară, pe la începutul anilor '50, când pașii m-au dus până în preajma Mariei Tănase, pe care o vedeam pentru prima dată. Pe lângă acest incredibil de binomodul glas, mai azeam și un țambal, un contrabas și vioara lui Fănică Frlălea, cel care mă și adusesse acolo.

„Că-astă noapte te-am visat! Băde, că m-ai sărutat”...
Acolo și atunci, am înțeles, la cei douăzeci și ceva de ani câți numărăm, că, de când lumea e lume, cântecul a fost și a rămas mijloc de comunicare între sufletele oamenilor, vehicul care duce starea și, mai ales, emoția celui ce cântă spre acela ce-l ascultă. Botez și cumințătură se săvârșesc atunci, iar donatorul și primitorul ajung să se contopescă, uniți prin puterea evocatoare a cântecului. Pentru asta, însă, de plăns și de răs trebuie să plângă și să râdă, mai întâi, cei de dăruiește pentru ca ceea ce trimite pe adresa semenului său să aibă, astfel, putere de pătrundere și de cucere.

„M-am sculat și-am pipăit/ Și nimica n-am găsit”...
Ascultam fascinat și-mi era cu neputință să mă desprind din vraja care mă sălășile. Și așa, fără să-mi dau seama, m-am apropiat, atunci, de cea care cânta, atins ca de un magnet. Mi-a rămas mie sau am zărit în momentul acela, cu adevărat, o lacrimă în colțul ochilor ei veșnic călător?

„Numai dorul inimii/ Scris pe fața perinii/ Cu cemeala ochilor/ Cu pana sprâncenelor”...
Nu știu nici azi, dacă lacrima era acolo, pe pana sprâncenelor ei, reală sau doar incipientă mea. Nu știu, dar cred în ea. Cred pentru că, odată cântecul terminat (eram doar la o repetiție) s-a așternut o liniște graa, apăsătoare, în care fiecare își urma drumul gândului ascuns fără a se cînti o bună bucată de timp. Mai cred (asta și pentru că acesta era marele secret al Mariei Tănase: ce cânta era adevărat. Ea nu-și cânta cântecul ea își „spunea”, cu convingerea și credința în ce-și „zicea” care te obliga să o crezi) și pe ea, pe marea Doamnă a cântecului popular nu puteai să nu o crezi tocmai pentru că tot ce-și oferea, în cântul ei venea din străfundurile sufletului. Ea năștea cântecul de fiecare dată, ca și când atunci și l-ar fi imaginat prima oară. De aceea cântecul era mereu proaspăt, mereu altul, chiar dacă avea aceeași melodie și aceleași vorbe. O dată subjugat de cântul ei, prizonierul ei, o urmași până la capăt, pentru că ea „zicea” întotdeauna mai mult decât cânta!

Dumitru CAPOIANU.

M-am gândit însă să vă povestesc despre prietenia dintre Maria Tănase și Nele Dudău din Calafat. Toate spectacolele din zonă și din Calafat susținute de Maria Tănase erau prilej și de întâlnire între cele două prietene. Nele Dudău, era plină de solitudine și generozitate față de marea artistă așa încât Maria Tănase găsea în casa Nelei oază de liniște pe care și-o dorea după spectacole, o carte bună de citit, o mâncare gustoasă, un sorpinț morci și o sinceritate nedismulată.

Cu timpul prietenia dintre „măiastra” cântecului și Nele s-a cimentat. Își scriau scrisori sau vorbeau adesea la telefon, se sfătuiau și se ajutau reciproc până în ultimele clipe ale Mariei Tănase.

Ultima dată când am fost la Nele, am primit o scrisoare de-a Mariei Tănase, în care îi scria după un lung și obositor turneu, să-i trimită o bandă și un magnetofon. Scrisoarea își pălăvăie de vreme nu a putut fi descifrată în întregime. Se cuvine, acum, la ocazia aniversar să-i amintim și pe prietenii pe care Maria Tănase i-a simțit aproape.

Paula DOGĂROIU

JURIIUL FESTIVALULUI
Președinte de onoare: Al. I. Amzulescu
Președinte: Dumitru Capoianu
Membri: Victor Parhon, Eugenia Florea, Marian Balașu, Elise Stan, Paraschiv Oprea, Paula Dogăroiu, Traian Bărbulescu, Emil Maxim, Mircea Pospai, Mihai Mihaescu.

Donii laureate: Vasilica Dim, Aurelia Popescu-Preda și Paula Dogăroiu "moxa" Festivalului
... Tiberiu Ceta ...
Cântă Daniela Condrache ...
... Angelica și Niculina Stoican ...
... Georgeș Roșogă ...
... și Maria Iluș din Chișinău

Echipe TVR Craiova:
Director imagine: Flăd Tănase; Realizator imagine: Dan Manolache; Realizator sunet: Alexandra Căpraru; Regizor montaj-emisie: ing. yef. car TVR Craiova Marius Fincă; Realizator: Elise Stan; Producător: Traian Bărbulescu
Realizarea calculatului program: Cornel Băloșu, Sorina Popa
Fotografii din arhiva Centrului Creației Populare Dolj, realizate de: Dorin Antonescu, Gheo Giurcă, Grigore Păruș, Antipa Croitoru, Marian Nicolae, Adrian Păsculescu, Florian Roșogă și Marian Șerbanovici.
Prezentare artistică: Gabriel Bratu
DTP: Adi San. © Editura AIUS, Craiova, 1999
Tipărit la Imprimeria Karma & Petrescu, Craiova

Mădălina Stoica, interpretă de muzică populară

Povestea mea legată de doamna profesoară Paula Dogăroiu începe odată cu prezentarea mea la examenul de admitere la Școala de Artă „Cornetti” din Craiova, în vara anului 2000.

Din comisia de examen făceau parte: directorul de atunci al școlii, domnul profesor Victor Pârlac, profesori ai altor specializări ai Școlii de Artă, precum și cei doi profesori ai claselor de canto popular - doamna profesoară Paula Dogăroiu și domnul profesor Gabriel Sandu. Venisem la examen cu intenția, doar de mine știută, de a renunța dacă nu voi fi admisă la clasa doamnei Paula.

Am prezentat piesele pe care le pregătisem pentru examen, am fost întrebată dacă mai știu și alte cântece, le-am prezentat cele trei agende ale mele în care îmi notasem tot ce știam și dintre ele, pe sărite, trebuia să prezint cântecele solicitate. Domnul Sandu explica ceva pe un ton categoric, doamna Paula-i răspundea cu un zâmbet sugubet în colțul gurii.

Mădălina Stoica, la Festivalul Concurs Național al Interpretărilor Cântecului Popular Românesc „Maria Tănase”, ediția a XXIV-a, Craiova 2019 (foto: Romeo Matei)

Amănuntele ce urmează să vi le relatez mi le-a povestit doamna Paula după câteva luni, după ce relația dintre noi a devenit una mai apropiată: elevii celor două clase de canto popular erau împărțiți după cum urmează: unul doamna Paula, unul domnul Sandu.

Conform acestei proceduri urma să merg la clasa domnului Sandu - acesta ascultându-mă, i-a zis doamnei Paula: „Nu am ce să-i fac fetei ăștea! N-o iau eu!”. Doamna Paula i-a răspuns: „Las-o la clasa mea!”. Aceasta fusese discuția pe care cei doi o avuseseră sub privirile mele.

La audiția primului final de semestru, când doamna Paula mă pregătea pentru preselecția Festivalului „Maria Tănase”, l-a chemat și pe domnul Sandu să vadă „ce-a pierdut”.

Își dorea ca elevii ei să nu se limiteze doar la a ști cum să cânte muzică populară ci să știe și teorie muzicală, istoria muzicii. Ne povestea destul de des scene din viața marilor clasici: Mozart, Beethoven, etc. Citea foarte mult și avea acasă, în locuința-i modestă, o bibliotecă impresionantă din care adesea îmi împrumuta cărți.

Ora de canto începea cu o serie de vocalize, un solfegiu din una dintre cărțile de solfegii a lui Giuseppe Concone (concone le spuneam noi acestor solfegii). Urma ca, după acest moment dedicat încălzirii corzilor vocale, fiecare elev să treacă în fața clasei și să lucreze piesa pe care și-o alesese împreună cu profesorul corepetitor, domnul Grigore Epângeac - „omul orchestra” (cânta la acordeon și asigura partea orchestrală), sub analiza și retușarea atentă a doamnei profesoare. Urma o prelucrare și o corectare în cele mai mici detalii a pieselor fiecărui elev, fiecare dintre noi având posibilitatea să învățăm din

*Laureată,
în culisele Festivalului „Maria Tănase”,
2001*

observațiile făcute colegilor noștri. Uneori, doamna Paula îi mai cerea domnului Epângeac părerea legată de vreunul dintre elevii săi: „Ce spuneți domnule profesor despre copilul acesta?” / „Cântă de rupe, doamnă! Sensibil copil!”, venea răspunsul domnului profesor.

Atmosfera de la clasă era una caldă, prietenoasă, relaxată, veselă, ca într-o familie, presărată cu tot felul de istorioare, doamna Paula și domnul Epângeac erau foarte spirituali și trăiseră tot felul de momente comice pe care, de multe ori, ni le împărtășeau și nouă.

Cât de încărcat ai fi ajuns la școală, după o oră te deconectai și parcă deveniai alt om, mai puternic, mai încrezător, mai optimist.

Pentru primii doi ani la Școala de Artă eu am facut naveta, apoi anul trei de canto s-a suprapus cu primul an de facultate. Aveam ore marți și miercuri (dimineața și după-amiaza) și joi, dimineața.

Marțea și miercurea, în pauza de la prânz „serveam masa în oraș” împreună cu doamna Paula: dacă era vară, mergeam în parc și mâncam ce-mi pregătise mama la pachet, de la țară, ori covrigi și ceva fructe. Dacă era iarnă, de cele mai multe ori mergeam în locuința doamnei Paula, care era foarte aproape de școală.

Așa mi-a povestit foarte multe lucruri: despre prietenia cu Maria Tănase, cum mergeau împreună în spectacole, cum au dormit împreună pe cațaveica artistei. Mi-a vorbit despre prietenia Mariei Tănase cu Nela Dudău din Calafat, pe care apoi și eu am cunoscut-o.

Mi-a vorbit despre țăranii pe care-i pregătea pentru Festivalul Rapsozilor, mergând pe teren, la domiciliul acestora, împreună cu colegii dânsi de la Centrul Creației Populare Dolj și cu directorul de atunci, domnul Gheorghe Obrocea.

Îmi vorbea cu mare drag despre naturalețea și sinceritatea acestor rapsozi și, referitor la acest aspect, îmi amintesc o relatare a doamnei Paula: „La una dintre edițiile Festivalului Rapsozilor - prezentator Tudor Gheorghe, dirijor Paraschiv Oprea, intră pe scena Domnica Trop, cântă ce cântă, devine din ce în ce mai agitată, se oprește în mijlocul strofei, se întoarce foarte supărată la

PAULA DOGĂROIU se ocupă de folclor de la vîrsta pe care o au acum reprezentantele Doljului. A contribuit la descoperirea, pregătirea și „lanșarea” unor talente autentice ca Mariana Bălănescu, Gheorghe Roșoga, Nelu Iovănescu, Ionela Prodan, Maria Chivu, Maria Voicescu, nume cunoscute și îndrăgite de iubitorii muzicii populare. Ca metodistă la Centrul de îndrumare a mișcării artistice de amatori Dolj, are o grijă deosebită pentru cultivarea adevăratelor valori folclorice.

maestru și-i zice: „Nu mai da, bă, din mâini că mă-ncurci!”

Am continuat să vin la orele de canto câțiva ani după ce am absolvit cursurile Școlii de Artă, căutam echilibrul pe care mi-l dădea atmosfera de la clasă. Simțeam o strângere de inimă când doamna Paula mă prezenta cuiva ca fiind absolventă a dânsi, deși lucrurile ar fi trebuit să stea altfel... .

Era genul de profesionist ce putea descoperi în cele mai neînsemnate inflexiuni vocale rezolvarea pe care o puteai aduce în interpretarea cu succes a unei piese.

Știa să facă „diagnoză vocală” - doar ascultând o dată solistul știa cum să-l facă un solist de succes: unei voci puternice și aspre știa să-i dozeze forța, să-i pună dulceață, pe solistul cu voce firavă îl încuraja, acestuia îi alegea repertoriul care să-i scoată calitățile vocale în evidență.

O pot numi pe ilustra doamnă profesoară Paula Dogăroiu - „doctorul vocilor”.

Doinitoarea Mehedințului: Domnica Trop, tezaur uman viu, pasărea măiastra de sub poala muntelui

Despre Maria Tănase...

de vorbă cu etnomuzicologul Paula Dogăroiu

Interviu realizat de prof. Nicolae Dumitru, în anul 2013,
pe vremea când era referent la C.J.C.P.C.T. Dolj

Doamna Paula Dogăroiu, un nume cu renume în activitatea muzicală a județului Dolj, a Olteniei întregi (la începutul activității profesionale), dar și a țării nu mai necesită o prezentare, numele Paula Dogăroiu fiind egal cu pregătirea cu minuțiozitate a sute, poate chiar peste o mie de elevi, când a activat ca profesor la clasa de canto popular a Școlii de Artă Populară Craiova, actualmente Școala de Arte și Meserii „Cornetti” din orașul nostru, a îndrumării mișcării artistice de masă din toată Oltenia (coruri de amatori, grupuri vocale, grupuri instrumentale, tarafuri populare și cete de lăutari, rapsozi populari, soliști vocali și instrumentiști amatori etc.).

Dar activitatea sa profesională este strâns legată de activitatea instituției noastre: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj, făcând parte din echipa de început a activității acestei instituții, înființată în decembrie 1955 sub denumirea de Casa Regională a Creației Populare din Oltenia, și activând aici, fără întrerupere, până la pensionare.

Legătura doamnei Paula Dogăroiu cu instituția nu s-a întrerupt odată cu

ieșirea la pensie, ci a continuat cu diferite prilejuri și, mai ales, în pregătirea și desfășurarea edițiilor marelui eveniment cultural, emblemă a județului Dolj, a Olteniei și a țării întregi, este vorba de Festivalul-Concurs Național al Interpreților Cântecului Popular Românesc „MARIA TĂNASE”, festival pe care de altfel l-a „moșit” în anul 1969, când avea loc prima ediție.

Dar să ne întoarcem la Marea Doamnă a Cântecului Popular Românesc Maria Tănase!

R. –Doamna Paula Dogăroiu în lunga dvs. activitate ați cunoscut-o pe Maria Tănase? În ce împrejurări ați cunoscut-o?

P.D. – Prin anii '60, era iarnă și a venit la noi la Casa Regională a Creației Populare din Oltenia solicitându-i directorului Constantin Baban să-i dea un însoțitor la Tg. Jiu unde intenționa să înființeze Taraful Gorjului. Acesta m-a luat deoparte și mi-a zis: -*Jăcăle, (așa mă alinta!) te duci la Tg. Jiu cu doamna Maria Tănase s-o sprijini în realizarea planului dumneaei!*

Și ne-am dus.

A intrat valvârtej la autoritățile locale și le-a explicat ceea ce intenționează să facă în acest oraș.

Noaptea a trebuit să dormim undeva, iar popa Popeangă din Lelești ne-a invitat să înnoptăm acasă la el. Ne-am dus și, ca orice român ospitalier, ne-a găzduit în „odaia a bună”; dar peste noapte soba a scos un fum înecăcios, așa că am ieșit din cameră și ne-am așezat la vatră. Doamna Maria scormonind cu un lemn în jarul din vatră mi-a povestit întreaga sa viață...

R. – Ați mai întâlnit-o după momentul Tg. Jiu și întâmplările de la Lelești?

P.D. – Da. Prin anul 1963, eram în gara veche din Craiova împreună cu cunoscuta solistă de operă Marilena Mareș și

mergeam la București unde îmi definitivam studiile de specialitate. Deodată am observat-o pe marea interpretă așteptând același tren. Era îmbrăcată în renumita sa „cațaveică” îmlănită. O adevărată doamnă! N-am îndrăznit să mă înfățișez dumneaei dar nu știu cum m-a zărit și s-a apropiat de noi: - *Pe tine te cunosc de undeva!...*

I-am amintit de pățaniile de la Lelești, a început să râdă și ne-am urcat în tren.

- *Unde aveți bilete?*

- *La clasa a II-a.*

- *Veniți cu mine, la clasa II!*

Cumpărase toate locurile dintr-un compartiment, spre a călători singură. Ne-am dus și până la București ne-a povestit multe, multe; ba a și cântat! În compartimentele vecine erau mai mulți soldați. Când au auzit cine cântă s-au îngrămădit să asculte. Doamna Maria i-a invitat și pe ei mai aproape și a cântat, și a cântat până la București...

R. – Ați dormit în același pat cu marea interpretă. Ce fel de om vi s-a părut Maria Tănase?

P.D. – De-o inteligență sclipitoare... Trecută prin multe în viață... Sociabilă. Comunicativă. Fără aere de vedetă. Cu o mare bucurie de viață, deși în ochii săi se citea uneori o mare tristețe...

R. – În anul 1963 când Maria Tănase a „plecat să cânte îngerilor” erați studentă la București. Ați luat parte la funeralii?

P.D. – Bucureștiul era arhiplin. M-am urcat, împreună cu alți studenți, pe o terasă ca să putem vedea și noi alaiul mortuar. Atâta lume la o înmormântare nu mai văzusem și nici n-am mai văzut de atunci...

R. – De unde ideea unui Festival închinat mării interprete?

Există mai multe voci care-și arogă dreptul de-a fi propus organizarea unui asemenea eveniment. Care a fost echipa ce v-a susținut în realizarea acestui mare festival?

P.D.- Păi, dacă dormisem și în același pat, cum să nu mi-aduc aminte de acele momente unice din viața mea, și, fascinată fiind de personalitatea, profesionalismul și frumusețea Mariei Tănase, cum să nu-i dedicăm o amplă manifestare unui „monument” al artei interpretative românești!...

Când același director Constantin Baban a auzit de proiectul propus: **Festivalul-Concurs al Interpretărilor Cântecului Popular Românesc „Maria Tănase”** mi-a ordonat să întocmesc imediat Regulamentul de desfășurare pe care l-a și aprobat și cu care a mers la domnul Florea Firan, șef ul Comitetului de Cultură din acea vreme, să ceară sprijinul în organizare.

Echipa care a susținut realizarea acestui mare festival: Constantin Baban, Gabriel Bratu, Lică Baltă și Paula Dogăroiu.

Eu pot să afirm că am „moșit” Festivalul a cărei primă ediție s-a desfășurat în anul 1969. Au trecut, iată, 44 de ani. Parcă a fost ieri...

R.- Ce impresie v-au făcut primele ediții și cum vedeți edițiile ultime?

P.D. – Primele ediții? Strălucite...Extraordinare... Bine organizate. Cu o implicare enormă din partea tuturor instituțiilor statului. O armată de oameni care acționau ca unul. Ireproșabil... Concurenți din fiecare județ al țării. Câte doi: vocal și instrumentist. Aleși pe sprânceană. Cu o selecție drastică la fiecare județ. Orchestre mari: „Doina Olteniei” – dirijor Constantin Busuioc, „Nicolae Bălcescu” – dirijor Nicolae Teodorescu, „Doina Gorjului” – dirijor Gelu Barabancea... Prezentatori: Sanda Țăranu, Mihai Florea de la Televiziunea Română...

Ultimele ediții?!... Bine că se mai ține Festivalul și să dea Dumnezeu să se desfășoare ani mulți de-acum încolo...

R.- Ați făcut parte din juriul Festivalului la foarte multe ediții. Care personalități ale folcloristicii românești ce v-au fost alături în juriu v-au impresionat?

P.D. – Constantin Arvinte, Ludovic Paceag, Mircea Neagu, Emilia Comișel, Alexandru I. Amzulescu, Constantin Palade, Gheorghe Oprea, Ioana Radu, Sabina Ispas, Maria Bâtcă, Doina Ișfănoni de la Institutul de Folclor

„Constantin Brăiloiu” din București, Roxana Gibescu de la Electrecord București, Gruia Stoia, Eugenia Florea de la Radiodifuziunea București, Simona Patraulea, Marioara

Murărescu, Florentina Satmari, Elise Stan de la Televiziunea Română București și câți alții...

R. – Considerați că juriul unor asemenea manifestări trebuie să cuprindă personalități diverse: muzicologi, compozitori, etnomuzicologi, etnologi, etnografi,, interpreți consacrați, dirijori, realizatori de emisiuni de specialitate radio sau TV, etc.?

P.D. – Neapărat. Într-un concurs de talia acestuia, și nu numai, în atenția juriului sunt mai multe repere: calitățile vocale, repertoriul, costumele, ținuta scenică etc.

R.- Anul acesta, la 100 de ani de la nașterea și 50 de ani de la trecerea în eternitate a mării interprete, se va desfășura ediția a XXII-a a Festivalului-Concurs Național al Interpretărilor Cântecului Popular Românesc „Maria Tănase”. Ați făcut parte din juriul preselecției concurenților care vor reprezenta județul Dolj, concurenți pe care, după preselecție , i-ați pregătit pentru marea confruntare cu cei care vor veni din toate colțurile țării. Vă rog să-mi spuneți părerea d-vs vizavi de reprezentarea județului în concurs, dacă sunt candidați care promit? A fost județul reprezentat mai bine la edițiile trecute? Dacă, da, ce considerați că trebuie făcut pentru ca reprezentanții județului nostru să urce pe podiumul concursului?

P.D. – Sunt câțiva care, într-adevăr, promit...

Mă gândesc la edițiile desfășurate cu ani în urmă când reprezentanții județului nostru s-au bătut, și de multe ori au și reușit, cu concurenții din întreaga țară pentru podiumul festivalului. De ceva ani însă tineretul talentat se mulțumește să plătească pentru niște înregistrări, unele de proastă calitate, să apară pe la nu știu ce posturi de televiziune și să

creadă că s-au lansat în arta interpretativă. Nu mai solicită sprijinul specialiștilor, nu frecventează cursurile școlilor populare , ocolesc confruntările în concursuri de gen. Ori ca să ajungi în „lumea bună” a interpreților cântecului tradițional trebuie multă muncă, trebuie o îndrumare temeinică din partea unor specialiști, care să le urmărească evoluția, să le aleagă repertoriul, să-i învețe să îmbrace și să respecte costumele populare autentice...

R.- Doamnă Paula Dogăroiu, vă mulțumesc pentru timpul acordat, vă urez viață îndelungată și să fiți alături de Festivalul „Maria Tănase” la cât mai multe ediții de-acum încolo!...

PAULA DOGĂROIU

37 DE ANI DE PASIUNE, STATORNICIE, TALENT

„La 14 august 1956 m-am angajat la Casa Regională a Creației Populare...”

Constantin Baban a fost directorul care m-a angajat; cel care m-a învățat ce înseamnă activitatea culturală și mi-a inoculat pasiunea pentru tradiție și dragoste pentru valoare.

Am avut noroc de colegi excepționali, de toată isprava, pasionați, foarte omenoși și protectori: Marcel Locusteanu, Gabriel Bratu, Marin Badea și Ion Baltă.

În paralel am predat canto popular la Școala de Arte și Meserii „Cornetti” din Craiova, unde am reușit să formez și să lansez viitoare nume de marcă în interpretarea folclorului oltenesc. Am călcat cu pasul întreaga Oltenie, fascinată de cântecele vechi pe care le-am descoperit prin fiecare sat, dar și de valoarea și varietatea costumelor *de ladă*, a maramelor de o neasemuită finețe și frumusețe.

Uitând chiar de familie mi-am petrecut toată viața *pe teren* fiindcă am iubit cu adevărat omul simplu de la țară, a cărui filozofie am încercat s-o înțeleg...

Dintre toate manifestările puse în undă, *copilul meu de suflet, moșit de mine* este, desigur, Festivalul – Concurs al Interpretărilor Cântecului Popular Românesc “MARIA TĂNASE”, a cărui primă ediție se desfășura în 1969, propus de mine, fascinată fiind de personalitatea, profesionalismul și frumusețea Mariei Tănase, pe care am cunoscut-o îndeaproape. Primele ediții au fost

extraordnare, foarte bine organizate, în amănunt chiar, în care au fost antrenate toate instituțiile de cultură din județ, cu oameni cu tot. Orchestre mari au participat în acest festival: “Doina Olteniei”- dirijor Constantin Busuioic, “Nicolae Bălcescu” – dirijor Nicolae Teodorescu, “Doina Gorjului” – dirijor Gelu Barabancea; prezentatori ca Sanda Țăranu, Mihai Florea, mai târziu – Tudor Gheorghe și mulți crainici ai Televiziunii Naționale...

Ce să mai spun despre personalitățile care făceau parte din jurul în acea perioadă: Dumitru D. Botez, Harry Brauner, Ioan Dumitrescu, Mihail Bârcă, Ludovic Paceag, Constantin Palade, Mircea Neagu, Constantin Arvinte, Ioana Radu, Alexandru Amzulescu etc.

Mi-ar fi greu să enumăr câte talente mi-au trecut prin mână. Am să amintesc doar câteva nume păstrate în memoria mea, începând cu prima ediție: Mariana Bălănescu (mulți ani membră a Corului “Madrigal”), Ionela Prodan, Maria Voicescu, Vasilica Dinu, Constantin Eceanu, mai tinerii Maria Rotaru, Mădălina Stoica,

Paula Dogăroiu și Nicolae Botgros

Florin Doană. Merită amintite și tarafurile și cetele de lăutari din Dolj (Grecești, Melinești, Ostroveni, Călărași, Dăbuleni, Sadova), precum și formațiile corale (Dăbuleni, Amărăștii de Jos, Poiana Mare), grupurile vocale, soliști ai căminelor culturale, grupuri de instrumente populare, ansambluri folclorice: toți și toate trebuiau îndrumați, instruiți...

Mulțumesc lui Dumnezeu că încă mă mai țin pe picioare, că încă mai sunt în activitate! Dacă nu aș face acest lucru, fără să muncesc, m-aș prăpădi...”

Romulus Turbatu:

Interviu cu d-na Paula Dogăroiu, „Lamura”, nr. 36, 37, 38 oct. nov. dec. 2004

Page 38 of the magazine 'LAMURA'. The main article is titled 'ROMULUS TURBATU' and 'Pe dușmani să-i faci să te regrete'. It features a photograph of a group of people in traditional costumes and a portrait of Romulus Turbatu. The text discusses his work in education and cultural preservation.

Page 42 of the magazine 'LAMURA'. The main article is titled 'ROMULUS TURBATU' and 'Dacă nu aș munci, m-aș prăpădi!'. It features a photograph of a group of people in traditional costumes and a portrait of Romulus Turbatu. The text discusses his work in education and cultural preservation.

Page 43 of the magazine 'LAMURA'. The main article is titled 'ROMULUS TURBATU' and 'TRADIȚII'. It features a photograph of a group of people in traditional costumes and a portrait of Romulus Turbatu. The text discusses his work in education and cultural preservation.

